

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення
відповідальності за підпал сухої рослинності»
*(реєстр. № 13074 від 11.03.2025)**

***Анотація.** В інформаційній довідці розглянуто підстави посилення адміністративної й кримінальної відповідальності за окремі правопорушення у сфері охорони природи та проти довкілля у контексті законопроекту (реєстр. № 13074 від 11.03.2025) (далі – законопроект).*

Проаналізовано відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, положенням чинного законодавства про адміністративну та кримінальну відповідальність.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, кримінальні правопорушення, пожежна безпека, випалювання рослинності, штраф.*

Вступна частина.

Відповідно до положень Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов’язком держави, яка гарантує право кожного на безпечне для життя і здоров’я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди й наголошує на обов’язку не заподіювати шкоду природі (статті 16, 50, 66). Саме тому суспільні відносини у сфері охорони природи та довкілля є об’єктом адміністративно-правової та кримінально-правової відповідальності.

Законопроект спрямовано на «посилення правової відповідальності за підпал сухої рослинності з метою зниження кількості випадків незаконного випалювання, збереження природних ресурсів та підвищення екологічної безпеки в Україні».

Основна частина.

Законопроектом пропонується внести зміни до статей 77, 77-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), статей 241, 245 Кримінального кодексу України (далі – КК України), збільшивши у десять разів штрафи за порушення вимог пожежної безпеки в лісах, самовільне випалювання рослинності або її залишків, забруднення атмосферного повітря та знищення або пошкодження об’єктів рослинного світу.

Визнаючи необхідність удосконалення механізмів юридичної відповідальності у сфері охорони природи, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення процедури внесення змін» від 19.05.2020 № 619-IX запроваджена особлива процедура внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідно до якої врегулювання правовідносин у сферах адміністративної та кримінальної відповідальності здійснюється виключно шляхом внесеннями відповідних змін до зазначених Кодексів *окремими законами*.

З огляду на положення статті 77-1 КУпАП «Самовільне випалювання рослинності або її залишків», що передбачає відповідальність за випалювання стерні, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, рослинності або її залишків та опалого листя на землях сільськогосподарського призначення, у смугах відводу автомобільних доріг і залізниць, у парках, інших зелених насадженнях та газонів у населених пунктах, використання у назві проекту словосполучення «підпал сухої рослинності» є юридично некоректним.

Окрім цього, вказівка в назві законопроекту на один лише вид суспільно-небезпечного діяння не узгоджується з його змістом, що передбачає посилення відповідальності за декілька різновидів правопорушень: порушення вимог пожежної безпеки в лісах (стаття 77 КУпАП), забруднення атмосферного повітря (стаття 241 КК України), знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу (стаття 245 КК України).

Окремі твердження автора про доцільність пропонованих змін, висловлені в пояснювальній записці, позбавлені загальної логіки. Зокрема, апелюючи до статичних даних щодо значної кількості пожеж в екосистемах («За даними ДСНС, лише протягом одних вихідних у березні 2025 року виникло понад 2,5 тисячі пожеж в екосистемах»), автор робить висновок про неефективність штрафу як виду стягнення / покарання за окремі види правопорушень у сфері охорони довкілля. Посилення санкцій закону про кримінальну, адміністративну відповідальність потребує ґрунтовного аналізу статистичних даних практики застосування відповідних норм, а прогноз соціально-економічних та інших наслідків законодавчих змін має бути науково обґрунтованим.

Принагідно зауважимо, що адміністративна / кримінальна відповідальність не має компенсаторного характеру, шкода, завдана правопорушенням, відшкодовується окремо, у порядку цивільного судочинства.

Ефективність юридичної відповідальності залежить не тільки від виду та (або) розміру стягнення (покарання), а й від дотримання принципу невідворотності такого стягнення (покарання). Саме по собі встановлення значних за розміром штрафів за будь-які протиправні діяння навряд чи може призвести до швидкого зменшення кількості правопорушень.

За таких умов не доводиться поділяти впевненість суб'єкта законодавчої ініціативи в тому, що «прийняття законопроекту сприятиме зниженню кількості підпалів сухої рослинності, мінімізації шкоди для довкілля та здоров'я людей, збереженню рослинного та тваринного світів».

Звертаємо увагу, що на розгляді Верховної Ради України перебувають законопроекти спрямовані на посилення відповідальності у сфері охорони природи, довкілля (реєстр. № 6148 від 07.10.21, реєстр. № 6175 від 13.01.21), які,

здля забезпечення системності законодавства, запобігання утворенню колізій правових норм доцільно розглядати одночасно з поданим законопроектом.

Висновок.

Проблема поширення випадків незаконного випалювання рослинності має вирішуватися в контексті удосконалення механізму притягнення особи до існуючих видів відповідальності, підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у цілому.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*